

**ԵՐԵՎԱՆ ՔԱՂԱՔԻ «ՓՈՔՐ ԿԵՆՏՐՈՆԻ» ՈՒՂԻՆԵՐԻ ԵՎ ՀԱՆԳՈՒՅՑՆԵՐԻ
ՃԱՐՏԱՐԱԿԵՏԱՏԱՐԱԾԱԿԱՆ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎԵՐԱԱՐԺԵՎՈՐՄԱՆ
ԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ**

Մեսրոպ Վարդանի Սահակյան

*Ճարտարապետության և շինարարության Հայաստանի ազգային համալսարան, ք. Երևան, ՀՀ
sahakyan0707@gmail.com*

Հոդվածում դիտարկվում են ք.Երևանի «Փոքր կենտրոնի» Ճարտարապետատարածական միջավայրի գեղագիտական վերաարժևորման հիմնախնդիրները: Առանձնացվել և ուսումնասիրվել են պատկերային բովանդակությանը վերաբերող ֆիզիկական ձևերը, մասնավորապես՝ ուղիները և հանգույցները, որոնք գեղագիտական վերաարժևորման հիմնական օբյեկտների մասն են կազմում: Համակարգվել են այդ օբյեկտների տեսակները և դասակարգվել ըստ նշանակության և գործառույթի: Բացահայտվել են օբյեկտների փոխադարձ դասավորվածությունը, միմյանց հետ փոխկապակցվածությունը, համաստորադասությունը և տրվել գնահատականներ ըստ օբյեկտի արժեքի չափանիշների, ինչը հիմք է ծառայում գեղագիտական վերաարժևորման հիմնական խնդիրների բացահայտման, առաջարկությունների և մոդելների մշակման համար:

***Բանալի բառեր.** ք. Երևանի կենտրոն, գեղագիտական վերաարժևորում, Ճարտարապետական միջավայր, քաղաքային կառուցվածք, գեղագիտական արտահայտչականություն, ուղիներ, հանգույցներ*

Ներածություն

Ք. Երևանի «Փոքր կենտրոնի» առաջնահերթ խնդիրներից է Ճարտարապետատարածական միջավայրի գեղագիտական վերաարժևորումը: Այսօր միջավայրի զարգացման խնդիրները հիմնականում լուծվում են առանձին տեղային տարածքներում՝ կոնկրետ օբյեկտների համար, բոլորովին հաշվի չառնելով միջավայրային համալիր մոտեցումները և Ճարտարապետական դիզայնին վերաբերող հարցերը [1]:

Նախորդ հոդվածում [2] որպես գործիքակազմ դիտարկվել է «Պատկերային բովանդակությանը վերաբերվող ֆիզիկական ձևերի» տեսությունը, ինչի արդյունքում բացահայտվել և համակարգվել են վերաարժևորման հիմնական օբյեկտներն ըստ ուղիների, եզրագծերի, շրջանների, հանգույցների, կողմնորոշող օբյեկտների: Պարզաբանվել է, որ ք. Երևանի «Փոքր կենտրոնի» վերաարժևորման գեղագիտական խնդիրների լուծման, հիմնական սկզբունքների և օրինաչափությունների առաջադրման համար առաջնահերթ է բացահայտել միջավայրի հիմնական բաղադրիչների գործառնական նշանակությունը, կառուցվածքը, փոխադարձ դասավորվածությունը, միմյանց հետ փոխկապակցվածությունը, համաստորադասությունը, և տալ գնահատականներ ըստ արժեքի չափանիշների [2]:

Սույն աշխատությունում ավելի մանրամասն ուսումնասիրության են ենթարկվել վերաարժևորման հիմնական օբյեկտների՝ ուղիների և հանգույցների բաղադրիչները:

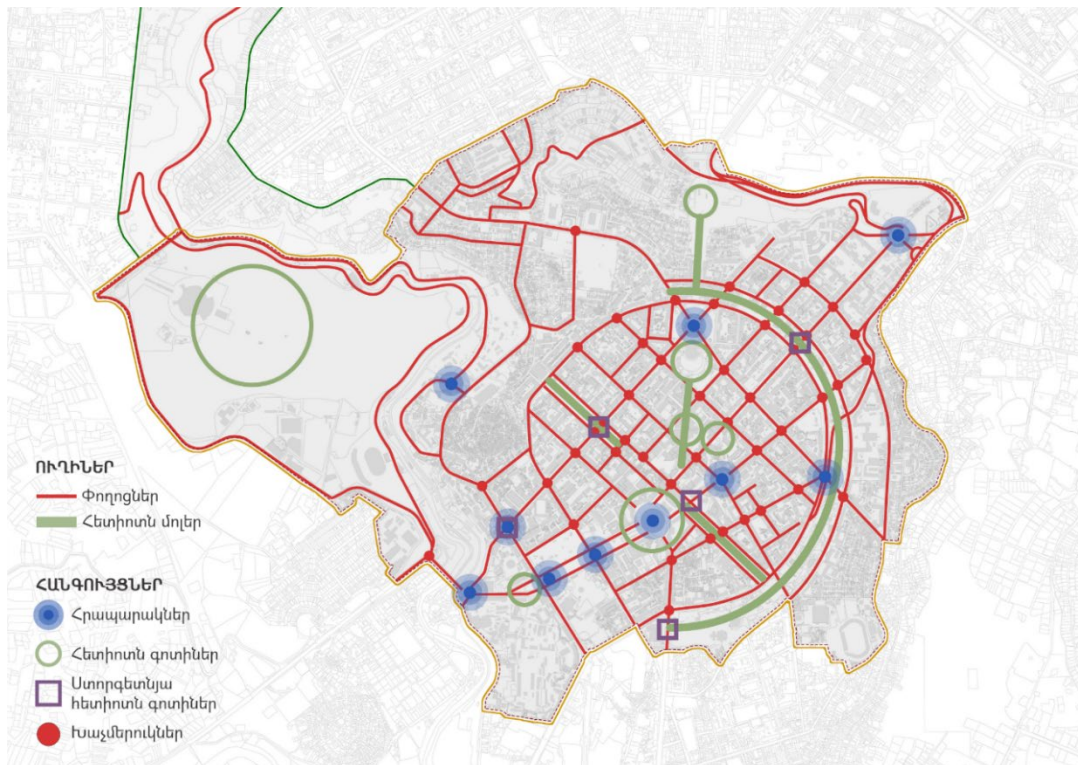
Նյութեր և մեթոդներ

Ըստ ք. Երևանի «Փոքր կենտրոնի» կազմված վերաարժևորման հիմնական օբյեկտների համակարգի [2], հետազոտության ընթացքում դիտարկվել են ուղիների և հանգույցների բաղադրիչները: Իրականացվել են մասնագիտական գրականության ուսումնասիրություն, արխիվային նյութերի հավաքագրում, տեղադրիտական ուսումնասիրություն, համակարգային, համեմատական և իրավիճակային վերլուծություններ: Այնպիսի գործոնները, ինչպիսիք են տարածքի սոցիալական նշանակությունը, դրա գործառույթները, պատմությունը, որոնք նույնպես ազդում են շրջակա միջավայրի բնույթի վրա, նույնպես հաշվի են առնվել հետազոտության մեջ: Առանձնացված օբյեկտները ենթարկվել են SWOT վերլուծության, և տրվել գեղագիտական արժեքի որոշման և հնարավոր հետագա բարելավման գնահատականները [3, 4]:

Արդյունքներ և քննարկում

Ք. Երևանի «Փոքր կենտրոնի» ուղիների և հանգույցների ավելի մանրամասն հետազոտման համար դիտարկվել է վերաարժևորման օբյեկտների համակարգը՝ ըստ «Պատկերային բովանդակությանը վերաբերվող ֆիզիկական ձևերի» [5]:

Ըստ վերաարժևորման օբյեկտների համակարգի՝ կատարվել է կողմնորոշիչների կառուցվածքային վերլուծություն ք. Երևանի «Փոքր կենտրոնի» համար՝ ըստ ուղիների և հանգույցների բնույթի (նկ. 1):

Նկ. 1. Կողմնորոշիչների վերլուծություն ըստ ք. Երևանի «Փոքր կենտրոնի» ուղիների և հանգույցների բնույթի

Ուղիները հաղորդակցություններ են, որոնց երկայնքով դիտորդը կարող է շարժվել և ընկալել քաղաքի մնացած բոլոր տարրերը [5]: Փողոցները, մայրերը, մայրուղիները, երկաթուղիները, ջրանցքները կազմում են այդ հաղորդակցության մի մասը: Բացահայտվել է «Փոքր կենտրոնի» հետիոտն *ուղիների* կառուցվածքը, որը դասակարգվել է ըստ փողոցների և հետիոտն մուլերի, փողոցները՝ ըստ տրանսպորտային ուղիների և մայրերի: «Փոքր կենտրոնում» ուղիներն ունեն ոչ միայն ուղղակի կառուցվածքային հաղորդակցական գործառույթ, այլև յուրաքանչյուրն ունի իրեն հատուկ դիմագիծ, որը կարելի է առանձնացնել հետևյալ կերպ.

- ամբողջ փողոցի երկայնքով կամ որոշ հատվածում կոնկրետ գործունեության կենտրոնացում,
- փողոցի հորինվածքային կառուցվածք,
- կառուցապատման բնութագիր (ժամանակագրական հատկանիշներ, ոճական պատկանելիություն, հարկայնություն, ճակատների հորինվածքային կառուցվածք, շենքերի առանձին բաղադրիչներ, նկարվածքներ, օգտագործված նյութեր),
- քաղաքային կահավորում և գովազդ:

Զարգացման ներկայիս փուլում շենքերի ճակատների բաղադրիչները (պատշգամբների ձևեր, բացվածքների համաչափություններ, դեկորացիաներ, նկարվածքներ, օգտագործված նյութեր), ըստ հորինվածքային օրինաչափության և ներդաշնակության չափանիշներին ենթարկվելու մակարդակի, սահմանում են միջավայրի գեղագիտական որակը՝ բարելավելով կամ նսեմացնելով այն (նկ. 2):

Նկ. 2. Մայրթ - Նովա փողոցում շենքերի ճակատների հորինվածքային ամբողջականության կազմաքանդման դեպքեր

Առանձնացվել է ք. Երևանի «Փոքր կենտրոնում» հետիոտն կառուցվածքի երեք տեսակ.

- ուղիներ՝ հետիոտն մուլեր, որոնք ունեն ձգված կառուցվածք,
- հանգույցներ՝ հետիոտն գոտիներ,
- հետիոտն ստորգետնյա տարածություններ:

«Փոքր կենտրոնում» կազմավորված հետիոտն գոտիներում առկա է պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների, ռեկրեացիաների, սպասարկման և ժամանցի կետերի, կանաչ գոտիների բարձր կենտրոնացում: Դրանք հիմնականում ձևավորված են էսպլանադների, հետիոտն փողոցների, քաղաքի հրապարակների հետիոտն մասերի վրա [6]: Հետիոտն մուլերն են լայն փողոցները կամ ձգված բուլվարները:

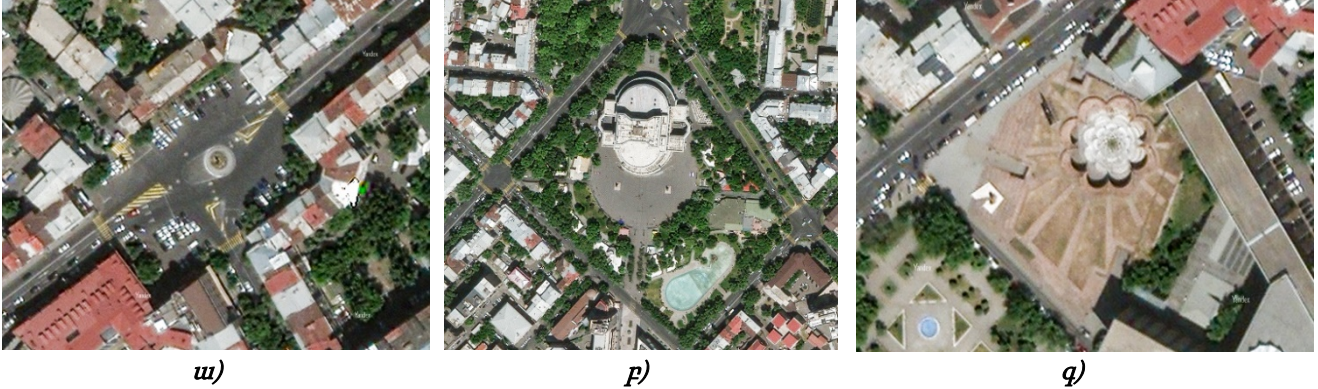
Հանգույցներն իրենցից ներկայացնում են ուղիների միացման և կենտրոնացման վայրերը: Հանգույցները սերտ կապված են ուղիների հետ՝ խաղալով իրադարձությունների կապող դերը շարժման ընթացքում, իսկ որոշ դեպքերում՝ դառնալով դոմինանտ: Դրանք առաջին հերթին կապող օղակներ են, տրանսպորտային հաղորդակցությունների հատման վայրեր, խաչմերուկներ կամ ուղիների միաձուլումներ, կտրուկ անցումներ մեկ ենթակառուցվածքից մյուսը, իսկ որոշ դեպքերում՝ պարզապես գործառույթների առավելագույն կենտրոնացման վայրեր [5]:

Ուսումնասիրվել են «Փոքր կենտրոնի» *հանգույցները*, որոնք դասակարգվել են՝ ըստ հրապարակների, հետիոտն գոտիների, ստորգետնյա հետիոտն գոտիների և խաչմերուկների:

Հրապարակների կառուցվածքի գլխավոր հատկանիշներն են՝ ամբողջականությունը, մեկուսացվածությունը, բաց կենտրոնը և դոմինանտի առկայությունը: Հրապարակների տարածության այս չափանիշներն իմաստավորվում են մարդու հոգեֆիզիոլոգիական ընկալմամբ [7]: Ըստ երկրաչափական մոտեցման՝ հրապարակներում շրջապատող կառույցների բարձրության համամասնությունը հիմնականում սահմանվում է 1:1–1:2 հարաբերությամբ, որով բնութագրվում է հրապարակի չափերի և դրա դոմինանտի հարաբերակցությունը [8]: Հրապարակը հիմնականում կազմակերպվում է կենտրոնական առանցքի շուրջ: Օրինակ՝ Սախարովի հրապարակի կենտրոնական մասում տեղադրված է Սախարովի հուշարձանը, որի առանցքի շուրջ կազմակերպվում է հրապարակը (նկ. 3ա): Ազատության հրապարակը երկրաչափական բնութագրով բաց է ողջ շրջապատի համար, սակայն արտաքնապես տարածությունն ընկալվում է որպես ամբողջական հորինվածք: Այդ տեսքը հրապարակը ստանում է հարակից փողոցների շենքերի շարքի բոլոր առանցքային ուղղությունների տեղադրումով և շրջապատող այգու առկայությամբ [7]:

Քաղաքային հրապարակների ներքին բաց տարածությունների միջավայրի կազմակերպման համար, որպես գեղագիտական արտահայտչականության չափանիշներ, առանձնանում են հիմնական ճարտարապետական շափտային հնարքներ [9]: Առաջինը հնարավորություն է տալիս օգտագործել միջավայրի կանաչապատման համակարգը՝ որպես կառուցվածքային բաղադրիչ: Օրինակ՝ բույսերի տեղակայումը հիմնական հորինվածքային առանցքների երկայնքով հստակորեն ընդգծում է հրապարակի կառուցվածքը, մասշտաբը, ձևավորում է ուրվագիծը և ուժեղացնում դոմինանտի տպավորությունը, բացի այդ՝ ստեղծում է գունային կերպարային միջավայր: Երկրորդը հիմնված է երկրաչափական տարրերի օգտագործման վրա, երբ բնական բաղադրիչները բերվում են խիստ երկրաչափական ձևի: Բուսականության դինամիկ ուրվագծի օգտագործման միջոցով բուսականության եզրագծերը ստեղծում են տարածության մեջ շարժման տպավորություն և ուղեկցվում են տարբեր դիտակետերից ընկալման բարենպաստ տեսարաններով [10]: Երրորդը հիմնված է դինամիկայի կառուցման վրա, երբ լանդշաֆտի բաղադրիչները տեղակայվում են տարբեր շարժման ուղղություններով՝ ստեղծելով ընկալման դիտակետերի փոփոխական համակարգ և ձևավորելով շարժման ուղղությունը [11]: Ազատության հրապարակի հատակագծում կանաչապատ մակերեսների եզրագծերն ընդգծում են հրապարակի կառուցվածքը և

շեշտադրում Օպերայի շենքի դոմինանտությունը (նկ. 3բ): Օրինակելի է նաև մետրոյի՝ «Հանրապետության հրապարակ» կայարանի հատվածում գտնվող հետիոտն գոտու հորինվածքային կառուցվածքը, որտեղ կանաչապատ մակերեսներն իրականացված են ճառագայթաձև՝ շեշտադրելով շատրվանի դոմինանտությունը (նկ. 3գ):

Նկ. 3. Հանգույցների ճարտարապետահատակագծային հորինվածքային կառուցվածքը.
ա - Սախարովի հրապարակ, բ - Ազատության հրապարակ, գ - մետրոյի՝ «Հանրապետության հրապարակ» կայարանի հատվածի հետիոտն գոտի

Խաչմերուկներում կամ այլ տրանսպորտային հաղորդակցությունների հատման վայրերում է դիտորդը կողմնորոշվում հետագա շարժման ուղղության համար: Այդ առումով մեծ ուշադրություն է դարձվում ճարտարապետական մանրամասնություններին և դրանց ընկալմանը, ինչի արդյունքում մեկ տրանսպորտային հաղորդակցության հանգույցից անցումը մյուսին ընկալվում է՝ ինչպես անցումը մեկ կառուցվածքային էլեմենտից մյուսը [5]:

Ճարտարապետ Ա. Թամանյանի մշակած առաջին գլխավոր հատակագծում գլխավոր հանգույցային կետեր հանդիսացող հատվածներում նախագծվեցին անկյունային շինությունները: Անկյունային շինությունները քաղաքի հատակագծային կառուցվածքում կատարում են կարևորագույն դեր. կազմակերպում են քաղաքաշինական հանգույցները՝ որոշակի գործառնական ուղղվածության համալիրների փոխկապակցվածության ապահովմամբ, լուծում են փողոցային ցանցի հատումներում-միացումներում (խաչմերուկներում) կառուցապատման խնդիրը՝ կատարելով անցում մի փողոցից և կառուցապատման որոշակի հատկանիշներ կրող հատվածից մյուսին, կողմնորոշիչներ են հանդիսանում քաղաքի ծավալատարածական կազմակերպման ուրվապատկերում, կատարում են անցումային և միավորող դեր մի գործառույթ և ուրույն ճարտարապետական ոճ ներկայացնող կառուցապատումից մյուսին [12]: Սակայն որոշ դեպքերում խախտվում է անկյունային շենքերի վերոնշյալ բնութագրերի արտահայտչականությունը և հանգույցի ընթեռնելիությունը:

Վերաարժևորման առանձնացված օբյեկտների մանրամասն բացահայտումները և դասակարգումները հնարավորություն են տալիս SWOT վերլուծության օգնությամբ որոշել առանձնացված օբյեկտների և միջավայրի այլ բաղադրիչների գեղագիտական որակի հնարավոր հետագա բարելավման հնարավորությունները՝ ըստ գործոնների չորս հիմնական կատեգորիաների՝ ուժեղ կողմերի (Strengths), թույլ կողմերի (Weaknesses), վերաարժևորման հնարավորությունների

(Opportunities) և սպառնալիքների (Threats), ինչը հնարավորություն է տալիս պարզել արտաքին և ներքին միջավայրի գործոնների ազդեցությունը «Փոքր կենտրոնի» գեղագիտական կերպարի վերաարժևորման վրա (աղյուսակ):

Աղյուսակ

Ուղիների և հանգույցների SWOT վերլուծություն

Տարրեր	Բաղադրիչներ	Ուժեղ կողմերը (ենթակա պահպանման)	Թույլ կողմերը (ենթակա վերաարժևորման)	Վերաարժևորման հնարավորությունները	Սպառնալիքները
1	2	3	4	5	6
Ուղիներ	Փողոցներ	<ul style="list-style-type: none"> Առանձնահատուկ դիմագծի առկայություն, շրջանների հստակեցում և եզրագծում, ճարտարապետական հուշարձանների առկայություն 	<ul style="list-style-type: none"> Գովազդային ձևերի անհամատեղելի և մեծ քանակությամբ ավելացումներ, շենքերի ճակատների հորինվածքային ամբողջականության բացակայություն, շենքերի առաջին հարկի մակարդակում բացվածքների և մուտքային հանգույցների թերի լուծումներ 	<ul style="list-style-type: none"> Հատուկ դիմագծի արտահայտչականության հստակեցում, շենքերի մասնակի կամ ամբողջական վերաարժևորման միջոցով միջավայրի ամբողջականության և ներդաշնակության սահմանում, նոր մշակութային տարրերի ներմուծում 	<ul style="list-style-type: none"> Մարդկային գործոնի ազդեցությամբ փոփոխությունների իրականացում, չհիմնավորված ճարտարապետական միջամտություններ
	Հետիոտն մուլեր	<ul style="list-style-type: none"> Կանաչապատ տարածքների առկայություն, տրանսպորտային հաղորդակցության բացակայություն, քաղաքային միջավայրում տեսարանների բարելավում, գործառնությունների առավելագույն կենտրոնացում 	<ul style="list-style-type: none"> Անբարեկարգ վիճակ որոշ հատվածներում, նոսր բուսականություն, սահմանափակ տարածություններ զարգացման համար, չհիմնավորված միջամտություններ և ծավալների ավելացումներ 	<ul style="list-style-type: none"> Ժամանակակից պահանջներով հետիոտն կառուցվածքի ստեղծում, կանաչ տարածությունների ստեղծում կամ ավելացում, դեկորատիվ բուսականության միջոցով գունային կերպարային միջավայրի ստեղծում 	<ul style="list-style-type: none"> Բուսականության քանակական և որակական ապահովման բացակայություն, չհիմնավորված ճարտարապետական միջամտություններ
Հանգույցներ	Հրապարակներ	<ul style="list-style-type: none"> Տարածության հիմնական հատկանիշների (ամբողջականություն, դոմինանտի առկայություն, մեկուսացվածություն, բաց կենտրոն) առկայությամբ ուղղորդվող հորինվածքային կառուցվածք, հատուկ դիմագծի առկայություն 	<ul style="list-style-type: none"> Միջավայրի դիմագծին չհամապատասխանող օբյեկտների ավելացումներ, գովազդային ձևերի անհամատեղելի և մեծ քանակությամբ ավելացումներ, շենքերի վրա իրականացված ինքնակամ վերակառուցման աշխատանքներ 	<ul style="list-style-type: none"> Կանաչապատման համակարգը որպես հորինվածքային կառուցվածքի բաղադրիչ օգտագործում, շենքերի վերաարժևորմամբ միջավայրի ներդաշնակ ամբողջականության ապահովում, դեկորատիվ բուսականության միջոցով գունային կերպարային միջավայրի ստեղծում, հետիոտն գոտիների կազմակերպում, համալիր բարեկարգում 	<ul style="list-style-type: none"> Մարդկային գործոնի ազդեցությամբ փոփոխությունների իրականացում, չհիմնավորված ճարտարապետական միջամտություններ, բուսականության քանակական և որակական ապահովման բացակայություն

1	2	3	4	5	6
	Հետիոտն գոտիներ	<ul style="list-style-type: none"> • Ճարտարապետական հորինվածքով հատուկ շատրվանների և ջրային կառույցների առկայություն, • գործառույթների առավելագույն կենտրոնացում, • կանաչապատ տարածքների առկայություն, • քաղաքային միջավայրում տեսարանների բարելավում 	<ul style="list-style-type: none"> • Որոշ անհրաժեշտ հատվածներում հետիոտն գոտիների բացակայություն, • անբարեկարգ վիճակ որոշ հատվածներում, • նոսր բուսականություն որոշ հատվածներում, • չհիմնավորված ճարտարապետական միջամտություններ և ծավալների ավելացումներ 	<ul style="list-style-type: none"> • Միջավայրի վերաարժևորմամբ դոմինանտների շեշտադրում, • զարգացման համար բավարար տարածքների առկայություն, • կանաչ տարածությունների ստեղծում կամ ավելացում, • դեկորատիվ բուսականության միջոցով գունային կերպարային միջավայրի ստեղծում 	<ul style="list-style-type: none"> • Քայքայման վտանգ, • բուսականության քանակական և որակական ապահովման բացակայություն, • չհիմնավորված ճարտարապետական միջամտություններ
	Ստորգետնյա հետիոտն գոտիներ	<ul style="list-style-type: none"> • Միջավայրում՝ որպես առանձին կառուցվածքի ընկալում 	<ul style="list-style-type: none"> • Որոշ հատվածներ գտնվում են անմխիթար վիճակում և չեն ծառայում նպատակին, • բնական կանաչ տարածությունների բացակայություն 	<ul style="list-style-type: none"> • Կազմավորման և զարգացման համար անհրաժեշտ տարածքների առկայություն, • առանց շրջակա միջավայրի հետ կոնֆլիկտի վտանգի վերաարժևորման ենթակա տարածքների կազմակերպում 	<ul style="list-style-type: none"> • Քայքայման վտանգ
	Խաչմերուկներ	<ul style="list-style-type: none"> • Առանձնահատուկ դիմագծի առկայություն, • քաղաքի հատակագծային կառուցվածքում անկյունային շենքերով կազմակերպված հանգույցներ 	<ul style="list-style-type: none"> • Գովազդային վահանակների անհամատեղելի և մեծ քանակությամբ ավելացումներ, • շենքերի ճակատների հորինվածքային ամբողջականության բացակայություն, • միջավայրի դիմագծին չհամապատասխանող օբյեկտների ավելացումներ 	<ul style="list-style-type: none"> • Շենքերի առաջին հարկի մակարդակում բացվածքների, մուտքային հանգույցների, ճակատների և տանիքների վերաարժևորման միջոցով միջավայրի բոլոր տարրերի ներդաշնակ միասնականության ձևավորում 	<ul style="list-style-type: none"> • Մարդկային գործոնի ազդեցությամբ փոփոխությունների իրականացում, • չհիմնավորված ճարտարապետական միջամտություններ

Եզրակացություն

Ուսումնասիրության ընթացքում դիտարկվել են ք. Երևանի «Փոքր կենտրոնի» պատկերային բովանդակությանը վերաբերող ֆիզիկական ձևերի «ուղիներ և հանգույցներ» բաղադրիչները: Այս տարրերը վերաարժևորման հիմնական օբյեկտներն են և համապատասխանաբար բաժանվում են ենթատարրերի:

Այս նպատակով առաձևացվել և վերլուծվել են «Փոքր կենտրոնի» ուղիների կառուցվածքը, որը դասակարգվել է ըստ փողոցների և հետիոտն մուլերի, փողոցները՝ ըստ տրանսպորտային ուղիների և մայրերի: Բացահայտվել են «Փոքր կենտրոնում» ուղիների գեղագիտական որակի և դիմագծի արտահայտչականության վրա ազդող հիմնական գործոնները՝ ամբողջ փողոցի եր-

կայնքով կամ որոշ հատվածում կոնկրետ գործունեության կենտրոնացում, փողոցի հորինվածքային կառուցվածք, կառուցապատման բնութագիր (ժամանակագրական հատկանիշներ, ոճական պատկանելիություն, հարկայնություն, ճակատների հորինվածքային կառուցվածք, շենքերի առանձին բաղադրիչներ, նկարվածքներ, օգտագործված նյութեր), քաղաքային կահավորում և գովազդ:

Առանձնացվել և վերլուծվել են «Փոքր կենտրոնի» *հանգույցները*, որոնք դասակարգվել են ըստ հրապարակների, հետիոտն գոտիների, ստորգետնյա հետիոտն գոտիների և խաչմերուկների: Բացահայտվել են «Փոքր կենտրոնի» *հանգույցների* կառուցվածքային բովանդակությունը և առանձնահատկությունները, որոնք մեծամասամբ իրենցից ներկայացնում են ուղիների միացումներ, և գործառույթների առավելագույն կենտրոնացման վայրեր և դրա արդյունքում, որոշ դեպքերում դառնալով դոմինանտ:

Վերաարժևորման հիմնական օբյեկտների բազմագործոն վերլուծությունը և գեղագիտական խնդիրների լուծման առանձնահատկությունների բացահայտումը զուգորդվել են իրավիճակային պայմանների քննարկման հետ: SWOT վերլուծության օգնությամբ տրվել են առանձնացված օբյեկտների և միջավայրի այլ բաղադրիչների ճարտարապետագեղագիտական արժեքներով և միջավայրի ներդաշնակությունը որոշող հորինվածքային օրինաչափություններով պայմանավորված գեղագիտական որակի որոշման և հնարավոր հետագա բարելավման գնահատականներն՝ ըստ գործոնների չորս հիմնական կատեգորիաների՝ ուժեղ կողմերի (Strengths), թույլ կողմերի (Weaknesses), վերաարժևորման հնարավորությունների (Opportunities) և սպառնալիքների (Threats): Գնահատականները հիմք են ծառայում վերաարժևորման առաջարկությունների և մոդելների մշակման համար:

Գրականության ցանկ

- [1] **Ա.Ա. Ալոյան, Մ.Վ. Սահակյան**, Երևանի կենտրոնի վերաարժևորման խնդիրները. ՃՇՀԱՀ գիտական աշխատություններ 1 (82) (2022) 3-10:
- [2] **Ա.Ա. Ալոյան, Մ.Վ. Սահակյան**, Երևան քաղաքի «Փոքր կենտրոնի» քաղաքային լանդշաֆտի վերաարժևորման գեղագիտական խնդիրները. ՃՇՀԱՀ գիտական աշխատություններ 1(85) (2023) 3-16. DOI: 10.54338/18294200-2023.1-01:
- [3] **H. Mintzberg**, The rise and fall of strategic planning. Prentice-Hall, New York 1 (1994),
- [4] **N. Doratli, S. Onal Hoskara, M. Fasli**, An analytical methodology for revitalization strategies in historic urban quarters: a case study of the Walled City of Nicosia, North Cyprus. *Cities*, 21(4) (2004) 329-348.
- [5] **K. Lynch**, The image of the city. The MIT Press, 196), 194 p.
- [6] «Տարածքի բարեկարգում» Հայաստանի Հանրապետության շինարարական նորմեր. ՀՀ քաղաքաշինության կոմիտեի նախագահի 2022 թ. հունիսի 21-ի N 12-Ն հրամանի Հավելված:

- [7] **Ա.Ա. Հարությունյան, Մ.Ա. Գասպարյան**, Հրապարակների տարածության կազմավորման չափանիշները. ԵՃՇՊՀ գիտական աշխատությունների ժողովածու III (50) (2013) 53-56:
- [8] **К. Зитте**, Городское строительство с точки зрения его художественных принципов: пер. с нем. Москва, 1925, с.118-121.
- [9] **М.Н. Гончаров**, Городская площадь. Основные стилевые этапы развития и архитектурно-ландшафтные приёмы как норма их эстетической выразительности. Вестник ИрГТУ 4 (40) (2009) 165-171.
- [10] **В.А. Нефёдов**, Ландшафтный дизайн и устойчивость среды. Санкт-Петербург, 2002, 295 с.
- [11] **А. Большаков**, Ландшафтный ресурс устойчивого развития территории в градостроительстве. Архитектура. Строительство. Дизайн 4 (32) (2002) 41-45.
- [12] **Լ.Վ. Ղուշյան, Ն.Գ. Պետրոսյան**, Քաղաքաշինական հանգույցների կազմակերպման օրինաչափությունները ՀՀ քաղաքների հատակագծային կառուցվածքի համակարգում. ՃՇՀԱՀ գիտական աշխատություններ I (52) (2014) 115-124:

ЭСТЕТИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ РЕВАЛОРИЗАЦИИ АРХИТЕКТУРНО-ПРОСТРАНСТВЕННОЙ СРЕДЫ ПУТЕЙ И УЗЛОВ "МАЛОГО ЦЕНТРА" ГОРОДА ЕРЕВАНА

Месроп Варданович Саакян

*Национальный университет архитектуры и строительства Армении, г. Ереван, РА
sahakyan0707@gmail.com*

В статье рассматриваются проблемы эстетической ревалоризации архитектурно-пространственной среды "Малого центра" Еревана. Выделены и изучены физические формы, относящиеся к визуальному содержанию, в частности - пути и узлы, которые являются частью основных объектов эстетической ревалоризации. Систематизированы типы этих объектов и классифицированы в соответствии с их значением и функцией. Выявлено взаимное расположение объектов, взаимосвязь, соподчиненность и даны оценки по критериям ценности объекта, что служит основой для выявления основных проблем эстетической ревалоризации, рекомендаций и разработки моделей.

Ключевые слова: *центр г. Еревана, эстетическая ревалоризация, архитектурная среда, городская структура, эстетическая выразительность, пути, узлы*

AESTHETIC PROBLEMS OF REVALORIZATION OF THE ARCHITECTURAL ENVIRONMENT OF THE PATHS AND NODES OF THE "SMALL CENTER" OF THE CITY OF YEREVAN

Mesrop Sahakyan

*National University of Architecture and Construction of Armenia, Yerevan, RA
sahakyan0707@gmail.com*

The article considers the problems of the aesthetic revalorization of the architectural-spatial environment of the "Small Center" of Yerevan. The physical forms related to the image content, particularly the paths and nodes, which are part of the main objects of aesthetic revalorization, have been distinguished and studied. The types of these objects were coordinated and classified according to their meaning and function. The mutual arrangement of objects, their interconnection, co-subordination were revealed and evaluations were given according to the criteria of the value of the object, which serves as a basis for the identification of the main problems of aesthetic revalorization, for developing recommendations and models.

Keywords: *Yerevan city center, aesthetic revalorization, architectural environment, urban structure, aesthetic expressiveness, paths, nodes*

Սահակյան Մեսրոպ Վարդանի (ՀՀ, ք. Երևան) – ՃՇՀԱՀ, Ճարտարապետության տեսության, պատմության և ժառանգության ամբիոն, ասպիրանտ, (+374)55205529, sahakyan0707@gmail.com

Саакян Месроп Варданович (РА, г. Ереван) – НУАСА, кафедра Теории архитектуры, истории и наследия, аспирант, (+374)55205529, sahakyan0707@gmail.com

Sahakyan Mesrop (RA, Yerevan) – NUACA, Chair of Architecture Theory, history and heritage, PHD student, (+374)55205529, sahakyan0707@gmail.com

Ներկայացվել է՝ 20.01.2023թ.

Գրախոսվել է՝ 09.02.2023թ.

Ընդունվել է տպագրության՝ 30.08.2023թ.